

Dissemination of false information in eco-journalism and its solutions, problems, and solutions in the field of ecology in our country

Khairiniso JURAEVA¹, Yusufjon AZZAMOV²

Samarkand State Institute of Foreign Languages

ARTICLE INFO

Article history:

Received January 2022

Received in revised form

15 January 2023

Accepted 25 February 2023

Available online

15 March 2023

Keywords:

eco-journalism,
environmental audit,
media,
false information,
eco-environment,
eco-destruction,
social networks,
Aral Sea tragedy.

ABSTRACT

In this scientific article, a special field of journalism in the field of eco-journalism, disseminating false information, keeping it, publishing information without verification, laws in the field of eco-journalism, solutions for the restoration of the environment in our country, the restoration of nature in the online ecological community, the violation of the ecology distributed on various sites and social networks, and the legal solution of illegal information are considered. Also, while reading the article, you will see that various punishments are imposed for spreading false information, how important environmental audit is in the violation of ecology, that there is a legal punishment for false information given on the Internet, and also that there are many programs related to ecology in our country.

2181-1415/© 2023 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol4-iss2/S-pp105-109>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Ekojurnalistikada soxta ma'lumot tarqatish va uning yechimlari, ekologiya sohasida yurtimizda olib borilayotgan ishlar yuzasidan muammo va yechimlar

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

ekojurnalistika,
ekologik audit,
OAV,
yolg'on axborot,
ekomuhit,

Ishbu ilmiy maqolada jurnalistikaning alohida sohasi ecojurnalistika yo'nalishi bo'yicha yolg'on ma'lumot tarqatish, uni saqlash, axborotlarni tekshirmasdan ommaga e'lon qilish, ecojurnalistika yo'nalishi borasidagi qonunlar, yurtimizda atrof-muhitning tiklanishi uchun olib borilayotgan yechimlar, online

¹ Student of international journalism, Samarkand State Institute of Foreign Languages.

² Scientific adviser. Senior Lecturer, Samarkand State Institute of Foreign Languages.

ekobuzilish,
ijtimoiy tarmoqlar,
Orol fojiasi.

ekologik jamiyatda tabiatning tiklanishi, turli xil saytlarda va ijtimoiy tarmoqlarda tarqatilayotgan ekologiyaning buzilishini va noqonuniy axborotlarning qonuniy yechim topishi ko'rib chiqiladi. Shuningdek, maqolani o'qish davomida siz yolg'on axborot tarqatish orqali turli xil jazolarga tortilishi, ekologiyaning buzilishida ekologik auditning qanchalik muhimligi, Internet tarmoqlarda berilayotgan soxta axborotning ham qonuniy jazosi borligi va yurtimizda juda ko'plab ekologiyaga oid dasturlar amalga oshirilayotganligi haqida ma'lumoyga ega bo'lasiz.

Распространение ложной информации в экожурналистике и ее решение, проблемы и решения в области экологии в нашей стране

Ключевые слова:
экожурналистика,
экологический аудит,
СМИ,
ложная информация,
экосреда,
экодеструкция,
социальные сети,
Аральская трагедия.

АННОТАЦИЯ

В данной научной статье рассматривается особое направление журналистики – экожурналистика. Рассмотрены в этой области журналистики такие вопросы, как распространение недостоверной информации, также на различных сайтах и в социальных сетях, ее хранение, публикация информации без проверки, законы в сфере экожурналистики, решения по восстановлению окружающей среды в нашей стране, восстановление природы в онлайн-экологическом сообществе, и правовое решение нелегальной информации. Также, читая статью, вы увидите, что за распространение недостоверной информации применяются различные наказания, какое значение имеет экологический аудит в экологических правонарушениях, что существует юридическое наказание за ложную информацию, предоставленную в Интернете, а также что существует много экологических программ в нашей стране.

KIRISH

Ma'lumki, yillar o'tgan sari insoniyatning texnologiyalar sohasiga qiziqishi oshib bormoqda. Insonlarning kundalik turmush yangiliklaridan boxabar qilib turuvchi gazeta, jurnal yoki shunga o'xshash bosma nashrlarga bo'lgan ehtiyoj kamayib bormoqda va buning oqibatida ular yangi axborot olish uchun turli xil ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishga ko'nikmoqdalar. Insonlar kundalik hayotini ijtimoiy tarmoqlardagi chatlar, videolar, tanishuv saytlari va boshqa online muloqot bilan o'tkazishni odat qildi. Ammo hozirgi kunda Internet tarmoqlarida ekologiyaga oid turli xil muammolar ko'rsatilmoqda va bu muammolarning yechimi haligacha hal etilganini yo'q. Xo'sh, shu o'rinda savol tug'iladi. Internet asrida rivojlanib borayotgan turli xil saytlardan o'zimiz bilgan yoki bilmagan holda qay tarzda foydalanayapmiz? Bu saytlarda berilayotgan ekologik ma'lumotlarni qay holda tushunayapmiz?

Bu o'rinda turli ijtimoiy tarmoqlarda kuzatuvchiga taqdim etilayotgan ijtimoiy mahsulot yuzasidan va tarmoqdagi ekobuzilishlarning yoshlar ongiga berayotgan yomon ta'siri uchun O'zbekistonda ham qator qonunlar va cheklanishlar mavjud.

Yolg'on axborotning bizga yomon ta'siri shundaki, jamiyatda yoki boshqa davlatlarda bo'layotgan hodisalarning yolg'on tarqalishi orqali o'quvchining ongiga, tasavvuriga yolg'on xabar yetkazilishidir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Internet rivojlanayotgan jamiyatda insonlarning ko'p qismi axborotni gazeta nashrlari orqali emas, balki Internetdan olishga o'rganganlar va bu xabarlarini o'zi bilmagan yoki bilgan holda yolg'on tadqiq etishi va bu ma'lumotni o'rganishi mumkin. Yaqinda shuning guvohi bo'ldimki, turli xil ijtimoiy tarmoqlarda faol obunachilarga ega bir kishi o'z akkauntida yaqinda shu yurtni suv boshini va buning oqibatida aholiga aziyat yetkazilishini yozib o'tgan. Buning oqibatida bu foydalanuvchining rasmiy sahifasiga ulangan shu yerliklar o'sha voqea sodir bo'ladigan o'z uylarini tashlab ketishgan va shu kuni egasiz uylarda o'g'riliklar sodir etilgan.

Mana guvohi bo'ldikki, ekojurnalistikaga oid yolg'on ma'lumot ham kishiga qanchalik ko'p aziyat yetkazadi. Bunday Internet sahifalarida ham yolg'on ma'lumotlar tarqatganligi uchun tegishli qonunlar asosida javobgarlikka tortiladi.

Istiqlol yillarida respublikamizda tabiatni muhofaza qilishga qaratilgan qonunchilik bazasi eski ko'rinishdan yangi ko'rinishga sezilarli yaxshilangan holda qayta tiklandi. Atrof-muhitni asrashdagi ma'muriy huquqbuzarlikka va buyruqbozlikka asoslangan boshqaruvdan tejamkor, ekologik va tabiiy usulda asrashdagi boshqaruv tizimiga o'tildi. "1992-yili O'zbekiston tabiiy muhit sharoitlarini saqlashning tabiiy resurslaridan oqilona foydalanishning huquqiy, iqtisodiy va tashkiliy asoslarini belgilab beradi" [1]. Bu qonunning asosiy maqsadi insonlarga atrof-muhitga e'tiborda bo'lishni, sport komplekslarini qurishni va fuqarolarning qulay atrof-muhitga ega bo'lgan inshootlar bilan ta'minlanishi ko'zda tutiladi.

Shu bilan birga hozirgi kunda atrof muhitning ifloslanishi jadal sur'atda oshib bormoqda. Buni tekshirish va doimo ekologiyani saqlash bo'yicha turli xil qonunlar ham tuzilgan. Qonun bo'yicha tabiatning ifloslanmasligi doimo muhitga ta'sirining ko'paymasligi natijasida O'zbekiston Respublikasining "Ekologik audit to'g'risidagi" qonunchilik palatasi tomonidan qabul qilingan Qonunning 6-moddasida ekologik auditning asosiy vazifalari berib o'tiladi. Bu moddada ekologik auditning tavsifi quyidagicha beriladi.

"6-modda. Ekologik auditning asosiy vazifalari Ekologik auditning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- ekologik audit sub'yekti xo'jalik va boshqa faoliyatining ekologik jihatlarini to'g'risidagi ishonchli axborotni to'plash;
- ekologik audit sub'yektining xo'jalik va boshqa faoliyati texnik jihatdan tartibga solish sohasidagi normativ hujjatlar hamda atrof-muhitni muhofaza qilish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish sohasidagi normativ-huquqiy hujjatlar talablariga muvofiqligini aniqlash;
- ekologik audit sub'yekti faoliyatining atrof-muhit holatiga ta'sirini baholash;
- ekologik audit sub'yekti tomonidan amalga oshiriladigan tabiatni muhofaza qilishga oid tadbirlarning samaradorligini baholash;
- atrof-muhitning ifloslanishi bilan bog'liq favqulodda vaziyatlarning yuzaga kelishi xavfini kamaytirish;
- atrof-muhitni boshqarish tizimining samaradorligini baholash;
- ekologik audit xulosasini tuzish, ekologik audit sub'yekti tomonidan amalga oshiriladigan tabiatni muhofaza qilishga oid tadbirlar samaradorligini oshirishga, shuningdek, atrof-muhitni boshqarish tizimini takomillashtirishga qaratilgan tavsiyalar ishlab chiqish" [2].

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Demak, asosiy tushuncha bo'lgan ekologik audit o'zi nima degani va bu qonunlarning ekologiyaga qanday daxli bor?

Ekologik audit – ekologiyaning sub'yekti bo'lib, amalga oshiriladigan, olib boriladigan ishlarning faoliyatini texnik tarafdin normativ hujjatlar hamda ekologik baholashni anglatadi. Ekologik auditga oid moddalarni ishlab chiqish atrof-muhitning tiklanishi, rivojlanishi, kelgusida olib boriladigan ishlarda ham deboncha vazifasini o'tashga yordam beradi. Yuqorida aytganimizdek, hozirgi kunda tabiatga bo'lgan munosabat juda yomon tomonga qarab ketgan. Bunga o'rmonlarning kesilib, yo'qolishini, Orol fojiasi, qurolg'oqchilik, qattiq sovuq bo'lganidan ham tabiatga va insonlarga yetadigan zararlarning oshishi bunga aniq misoldir. Jumladan, Orolning quriganidan so'ng uning ostiga cho'kkan quruq tuzlar O'zbekistonning ham ba'zi viloyatlariga kirib kelmoqda. Bunga Qoraqalpog'iston Respublikasining ba'zi tumanlariga yetib borgani uchun va bunday yetkazilayotgan ziyonlar tufayli hozirgi kunda o'sha yerlik mahalliy aholining ko'p qismida soch, tish, qoshlarning to'kilishi juda ko'p uchramoqda.

Ko'plab tog'oldi va tog'li joylarda daraxt kesishi yoki qor ko'chishi haqida ham insonlar ekoyordamchilarga yoki shu yo'nalish bo'yicha ishlaydigan ekoxodimlarga e'lon berishadi. Buning uchun kishiga ekologiya yordam uchun hech qanday qobiliyat kerakmas. Istalgan kishi ekologiya uchun ko'maklasha oladi. Demak, ekójurnalistika bu borada nima uchun kerak, deyilganda jurnalistlarning vazifasi insonlarga bugungi axborot texnologiyalari rivojlangan davrda ekologiyaning oqibatlarini yetkazishdir. Bugungi kunda yuqorida aytilganidek ekójurnalistika yo'nalishi borasida olib borilayotgan ishlar ko'p emas. Bu borada 1990-yillar boshlarida O'zbekistonda ham qiziqishlar boshlandi. "Ekologik mavzuda Internet nashrlarda e'lon qilinayotgan materiallar tili va uslubini yaxshilash, bir qolipdagi va stereotipga aylanib qolgan fikrlardan qochish, ortiqcha hayajondan, noto'g'ri fikrlardan qutulish, xato izohlardan, sharhlardan, statistika va raqamlardan to'g'ri foydalanish zarurati muhim masalalardan biri hisoblanadi" [3]. Bu o'rinda har bir jurnalist uchun yetkazilayotgan mahsulotning (ommaviy axborot vositalari orqali yetkazmoqchi bo'lgan media ishlari) tinglovchiga yetkazish uchun kasbiy ko'nikmalar, ya'ni chiroyli tarzda bayon etish, xolislik va ob'yektivlik, qiziquvchanlik, qat'iyat va insoniylik prinsiplariga asoslanib to'g'ri tahlil qila olishi kerak. Bu o'rinda jurnalist atrof-muhitga to'g'ri ta'sir ko'rsatishni o'rganishi kerak. Bunda ommaviy axborot vositalari va jurnalistlar oldida "voqea va hodisalarni tahlil qilish, dolzarb ijtimoiy muammolarni ko'tarib chiqish va ularning yechimlarini taklif etish borasida keng imkoniyatlar" ochildi [4]. Aytishimiz mumkinki, ekójurnalistika jurnalistikaning bir yo'nalishi bo'lgan holda o'ziga xos bir qancha jihatlarga tayanadi. "Ushbu yechim bir nechta jihatlarga tayanadi: ekologiya sohasiga oid axborotlarni olish, soha ekspertlari va mutaxassislari bilan uchrashish, ekologik muammolar mavjud bo'lgan hududlar, uchastkalar va ob'yektlarni borib ko'rish" [5]. Prezidentimiz Sh. Mirziyoyev tomonidan "2019-yil 30-oktabrdan 2030-yilgacha bo'lgan davrda O'zbekiston Respublikasining atrof-muhitni muhofaza qilish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi farmon imzolandidi [6]. Shu farmon doirasida olib borilayotgan ishlar juda ko'p. Xususan, O'zbekiston Jurnalistika va ommaviy kommunikatsiya universiteti Internet jurnalistikasi fakulteti o'quv dasturlariga "ekójurnalistika" fani kiritildi. Jumladan, shu o'rinda O'zbekiston jurnalistlari va blogerlari uchun ekójurnalist bo'lib ishlash borasida tushunchalar berib o'tilmoqda.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan tadiqlangan "O'zbekiston Respublikasining "Ekologik nazorat to'g'risida"gi Qonunini hayotga tatbiq etish bo'yicha chora-tadbirlar Dasturi"ga muvofiq Ekoharakat qator hamkor tashkilotlar bilan birgalikda "Jamoatchilik ekologik nazorati to'g'risida Nizom", "Ekologik nazorat jamoatchi inspektori to'g'risida Nizom" va NNT uchun "Jamoatchilik ekologik nazorati" mavzuida uslubiy tavsiyalar ishlab chiqdi [7].

XULOSA

Ekologik mavzudagi materiallarni to'g'ri, xolis tarqatish maqsadga muvofiqdir, deb hisoblaymiz. Bugungi kunda jurnalistika yo'nalishi doirasida ekojurnalistika yo'nalishini ham kengaytirish orqali tabiat, atrof-muhitning yomonlashuviga yo'l qo'ymaslikka, rivojlanib borayotgan bugungi kunimizda tabiatning asrab qolinishini ommaviy axborot vositalari orqali yoritish orqali erishilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. N. Qosimova. O'zbekiston ommaviy axborot vositalari barqaror rivojlanish manfaatlari yo'lidagi ta'lim sohasida hamkor sifatida (o'quv qo'llanma).
2. O'zbekiston Respublikasining "Ekologik audit to'g'risida"gi Qonuni. <https://lex.uz/ru/docs/-5331133>
3. N. Qosimova. "O'zbekistonda ekologiya yo'nalishidagi online jurnalistikaning rivojlanishi muammo va yechimlar".
4. Коханова Л.А. Экологическая журналистика, PR и реклама: учеб.пособие для студентов вузов / Под ред. Я.Н. Засурского. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007. – С. 121.
5. Джангиров М. Развитие экологической журналистики в Узбекистане способствует распространению знаний. <http://www.cac-program.org> (<http://www.cac-program.org/>)
6. N. Qosimova. "Aholini ekologik xavflardan OAV orqali ogoh etish – muhim va dolzarb vazifa".
7. O'zbekiston ekologik harakatining 2014-yil va 2015-yil birinchi yarim yillik yakunlariga bag'ishlangan hisoboti. 2015-09-11.
8. Kizi, I.Y.N. Organization of Modular Training in Education.
9. Yusufjon A. (2022). Gluttonic (Gastronomic) Discourse: Classification Of Gastronomic Terms And Their Difficulties In Translation. Journal of Positive School Psychology, 6(9), 2040-2046.
10. Azzamov Y.R., & Mamatqulov M.O.O. (2022). Koreys tilida sifat so'z turkumi. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(Special Issue 24), 264–267.
11. Khodjieva Z. (2021). Language planning and objectives. Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning, 2(5), 1-6.
12. Ugli, A.Y.R. (2021). Gastronomic discourse: linguoculturological and translation aspects. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(8), 62-66.